

O‘ZBEKISTONDAGI O‘ZBEK VA INGLIZ TILI IJTIMOIIY TARMOQLARDA SENTIMENTNING QIYOSIIY TAHLILI

Latipov Aziz Akbaraliyevich

PhD, v.b., dotsenti

Samarqand davlat chet tillar instituti

Aminova Umeda Akmalovna

SamDChTI Filologiya va tillarni o‘qitish

(ingliz tili) yo‘nalishi 4-bosqich K2204-guruh talabasi

Telefon raqam: +998979620123

Email: aminovaumeda909@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston ijtimoiy tarmoqlarida o‘zbek va ingliz tillarida bildirilgan sentiment xarakteri qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqotda Facebook, Telegram kanal kommentlari hamda ingliz tilida faol bo‘lgan saytlardagi baholar lingvistik kontekstda ko‘rib chiqildi. Ijobiy, salbiy, neytral baholarning amorf kategoriyalari, emotsional intensivlik, hamda leksik birliklar o‘rtasidagi farqlar korpus asosida tadqiq etildi.

Kalit so‘zlar: sentiment, qiyosiy tahlil, ijtimoiy tarmoqlar, pragmalingsvistika, korpus tahlili, leksik birliklar.

KIRISH QISM.

O‘zbekiston ijtimoiy tarmoqlari bugungi kunda ikki asosiy mental maydonga ega bo‘lib bormoqda: o‘zbek tilida yoziladigan kontent maydoni va ingliz tilidagi parallel diskurs maydoni. Ikkalasi ham kontent iste‘moli nuqtai nazaridan bir hudud — O‘zbekiston auditoriyasi bilan bog‘liq bo‘lsa-da, emotsional munosabat bildirish tamoyillari farqlidir.

O‘zbek tilidagi sentiment ko‘pincha ko‘chma ma‘no + maqol/hikmat + intensifikator bilan yuzaga chiqadi. Masalan: “bunaqa ishga gap yo‘q”, “xalqning sabr kosasi to‘ldi” kabi emotsional strukturalar ko‘proq metaforik birliklar orqali beriladi. Ingliz tilidagi sentiment esa ancha to‘g‘ridan-to‘g‘ri baho shakliga yaqin: “this is terrible”, “absolutely great”, “can’t recommend this” kabi konstruktsiyalar yuqori chastotali.

Shuningdek, ingliz tilidagi baholashda degree modifier + adjective modeli ustun: very good, extremely bad, incredibly useful. O‘zbek tilida esa tovlanma (konnotativ) ma‘no + kontekst hamda emotsional zarrachalar (ku-ya,-ku baraka top) ijobiy va salbiy bo‘yoqni kuchaytiradi.

Korpus analiziga ko‘ra, salbiy fikrlar o‘zbek tilida ko‘proq bilvosita (yumshatilgan), ingliz tilida esa ko‘proq bevosita (kategorik) ifoda bilan ko‘zga tashlanadi. Bu hol madaniy pragmatika bilan ham bog‘liq.

Shuningdek, global platformalarda (masalan, YouTube sharhlari, Instagram postlari tagidagi muhokamalar) o‘zbek tilida yozilgan fikrlar ko‘proq stilistik jihatdan mulohazali, kontekstual, ijtimoiy-obro‘ga yo‘naltirilgan shaklda yuzaga chiqadi. Ingliz tilidagi sentiment esa individualizm va shaxsiy pozitsiyani ochiq ifodalashga moyil bo‘lib, fikr bildiruvchi subyektning identifikatsiyasi ikkilamchi hisoblanadi. Ya‘ni, o‘zbek tarmoq muhitida “boshqalarning reaksiyasi qanday bo‘ladi?” degan ichki filtr yuqori, ingliz stilida esa “mening fikrim mana shu” konstruktiv markazi ustun. Bu jarayon kommunikativ pragmatika nuqtai nazaridan til tizimida semantik yuklanishning emotsional gradienti bilan ham chambarchas bog‘liq.

Yana bir farq - o‘zbek tilidagi sentimentda tarixiy-kulturologik kodlar faol ishlaydi. Masalan: milliy qadriyatlar, odob-axloq, hurmat kategoriyalari baholash mezoniga aylanadi. “Bu hali bizning millatga to‘g‘ri kelmaydi”, “shunaqa narsaga yo‘l qo‘yib bo‘lmaydi” singari mulohaza konstruktsiyalari salbiy sentimentni to‘g‘ridan-to‘g‘ri aytmadan turib ham bildiradi. Ingliz tilida esa salbiylikni “sorry, but this is awful” kabi

bevosita to‘xtam bilan berish normal aksioma sifatida qabul qilinadi.

Korpus statistikalarida shuningdek, ijobiy sentiment konstruksiyalarida ham sezilarli tafovutlar mavjud. O‘zbek tilidagi ijobiy baholash ko‘proq umumlashtirish + giperbolizatsiya: “zor”, “a’lo darajada”, “buni gap bilan aytib bo‘lmaydi”, “super darajada yaxshi” asosida shakllanadi. Ingliz tilida esa ko‘proq natijaga yo‘naltirilgan pragmatik intensifikatorlar ishlatiladi: “highly recommended”, “works perfectly”, “best experience so far”. Bu lingvistik faktlar o‘zbek auditoriyasining ijtimoiy-shartli baholash me‘yorlariga bog‘liq.

Kategorik salbiy fikr bildirishning intensivligi ham o‘zbek tilida yumshatilgan bo‘lsa-da, mem va internet-shiorlar kirib kelishi bilan “keskin-kichik format” ham paydo bo‘lmoqda. Masalan: ‘bomba’, ‘otpekka’, ‘miyang o‘chdi’ kabi qisqa, ammo semantik jihatdan kuchli, yoshlar slangi asosida shakllangan birliklar semantik energiyani darhol yetkazib beradi. Ingliz tilida esa qisqa emotsional konstruksiyalar avvaldan normativ edi: ‘wtf’, ‘omg’, ‘lol no’, ‘that sucks’ va hokazo.)

O‘zbek va ingliz tarmoq diskurslari orasidagi ushbu farqlar algoritmik sentiment aniqlash modellarida ham kuzatiladi. Aksar Ingliz korpuslarida tayyorlangan model o‘zbek kontekstiga qo‘llanganda noto‘g‘ri klassifikatsiya ko‘rsatkichi oshadi, chunki o‘zbek matnlarida baho bildiruvchi birliklar to‘g‘ridan-to‘g‘ri “good/bad” tizimasidan ko‘ra ko‘proq kontekst belgisiga bog‘liq. Masalan, ijobiy fikr bildirayotgandek ko‘ringan ibora aslida kinoya yoki ironik salbiylik bo‘lishi mumkin. Shu sababli sentimentni aniqlashda o‘zbek tiliga mos bo‘lgan pragmatik-indikatorlar katalogi ishlab chiqish zarur.

Shuningdek, ingliz tilida emojilarning sintaktik funksiyasi ko‘pincha mustaqil emotsional marker rolini bajaradi. O‘zbek tarmoq matnida emoji esa ko‘proq fon ma’no beradi va leksik birliklar bilan hamohang ishlatiladi. Bu jihat sentiment tahlilida multimodal semantika bo‘yicha alohida komponent sifatida qo‘shilishi lozimligini ko‘rsatadi. Mazkur farqlar O‘zbekiston sharoitida ikki tillilikning kommunikativ xulq-atvorni shakllantirishdagi rolini tasdiqlaydi - ya’ni bir shaxs ikki platformada ikki xil emotsional konstruktivga ega bo‘lishi mumkin.

Bundan tashqari, o‘zbek tilidagi internet muloqotidagi oksimoron, giperkontekstual kinoya, xalq iboralari, ijtimoiy metaforalar orqali sentimentni “yumshoq ta’sir - kuchli konnotatsiya” uslubi bilan berish tendensiyasi keyingi yillarda lingvistik tadqiqotlarda muhim tadqiq obyektiga aylanmoqda. Shu bilan birga, ingliz tilidagi “feelings as direct statements” modeli global standart sifatida AI sentiment modellariga asos bo‘layotgani, o‘zbek kontekstida esa hali ham konnotativ semantikaning yuqori ulushi sababli moslashtirish zarurligini ko‘rsatadi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, Ingliz tilidagi sentiment aniq, to‘g‘ridan-to‘g‘ri va shaxsning subyektiv bahosiga asoslangan bo‘lib, global individualistik madaniyat aks etadi. O‘zbek tilidagi sentiment esa ko‘proq metaforik, kontekstga bog‘liq, jamoa qadriyatlari va ijtimoiy normalar bilan o‘ralgan bo‘lib, jamoaviy munosabat va madaniy kodlarni aks ettiradi.

Bu farq nafaqat leksik va sintaktik darajada, balki kommunikativ maqsad va madaniy pragmatikaning chuqur qatlamlarida namoyon bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Hamrayev M. Ona tili fanidan lisoniy tahlil qoliplari. “Sharq” NMAK. 2008. –146 b.
2. Latipov , A. . (2025). THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN LEARNING ENGLISH. International Journal of Artificial Intelligence, 1(2), 1629–1632. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/ijai/article/view/78146>
3. Latipov A. THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN LEARNING ENGLISH //International Journal of Artificial Intelligence. – 2025. – T. 1. – №. 2. – C. 1629-1632.
4. Liu B. Sentiment Analysis and Opinion Mining. Morgan & Claypool Publishers. 2012. – 168 p.
5. Pang B., Lee L. Opinion Mining and Sentiment Analysis // Foundations and Trends in Information Retrieval, 2008. – Vol. 2, №1-2. – 135 p.
6. Rahmatullayev Sh. Hozirgi adabiy o‘zbek tili. “Universitet” nashriyoti. 2006. – 212 b.